

Onders, die zich alleen tegen het allerergste en allerlaaste trachten te verweren met een: „Er zijn grenzen“, maar die grenzen niet zien, waar God ze getrokken heeft, staan machteloos tegen de opbruiscende begeerten van hun kinderen. Opstand is eigenlijk niet meer noodig. Hier kan alleen nog maar gesproken worden van een opengebroken veste, een stad zonder muur.

Dit boek kan een gevaar zijn voor de vrouwenbeweging, omdat het wel de fouten, de zonden laat zien, maar niet de medicijn, de verlossing toont. De fouten, hier beschreven, zijn niet specifiek voor de moderne vrouwenbeweging, maar ze bederven elke actie, die opkomt uit de humanistische, liberale levensbeschouwing. Dit boek is een illustratie van wat Ina Boudier-Bakker in haar boekje over „De moderne Vrouw en haar Tekort“ schreef: „Te lange ontbering doet den mensch, wanneer eindelijk de kans tot vrijheid van handelen voor hem daagt, zich zonder onderscheidingsvermogen toegeven al wat hij bemachtigen kan; te lange onderdrukking draagt de kiem in zich van een losgelaten blinde zucht naar vrijheid, die geen perken meer erkent“ (bldz. 1). Perken, die de mensch bouwt naar Zijn wereldsche opvatting van wat recht en goed en geoorloofd is, of naar wat de mode voorschrijft, worden door den mensch overschreden. Een verwildering van het vrijheidsbesef predikte dra het nieuw bezit ten koste van alles. Het zijn de tranen van veronachtzaamde, in vergetelheid vergane vrouwen, die nu zich wreken op een gansche wereld. Want als de vrouw ontaardt, sleept ze den man en het gezin in haar val mee. „De losgebroken stroom, die veel ongerechtigheid heeft weggespoeld, heeft evenveel in zijn onstuimigen drang verwoest“ (Ina Boudier-Bakker a. h. w., bldz. 7).

De oude gevangenschap van den vrouwelijken geest heeft uit. Dat deze gevangenschap kwijlend was en het vrouwelijk wezen onrecht aandeed, mevrouw van Ammers laat het ons in de eerste twee delen van haar boek zien en ze heeft ons gewonnen. Maar als we dat oude zien in vergelijking met het nieuwe, dan leeren we Ina Boudier gelijk geven, die van deze gevangenschap zegt, dat ze ondanks de haar aanklevende wreede onrechtvaardige zijden, tegelijk aan het eigenlijk innigst wezen der vrouw een groote vrijheid gaf zich uit te leven, te groeien en tot bloei te komen. (a. h. w. bldz. 18). De vrije vrouw roept om de binding, de leiding van den man (zie het laatste hoofdstuk van „de Opstandingen“: Het oude lied); het teugelvrije kind schreeuwde om het gezag, dat zijn krachten vormt en door de spanning tusschen gezag en vrijheid tot nuttige aanwending brengt.

Vrijheid en gezag, die hun oorsprong niet vinden in Gods gebod, kunnen wereld en menschen niet vooruit brengen.

Van den ouden stamvader, die in het derde boek als een geducht despoot werd geschilderd, wordt in het laatste boek gezegd: „Geloof je, als hij bij al zijn heerschzucht niet werkelijk een goed mensch was geweest maar een huichelaar en een veinzer, dat hij dan zoo'n groote macht over zijn kinderen had bezeten...? Ik heb den laatsten tijd dikwijls overpeinsd, dat daarin het geheim van de vroegere „ouderlijke macht“ moet hebben gezeten, in het onkenbare voorbeeld“ (bldz. 455).

Het is jammer, dat dit boek van den dienst van God weinig goeds te zeggen heeft en als de schrijver het kerkelijke leven in haar familieroman betreft, de schromelijkste onkunde verradt²⁾. Zij maakt zich o.a. schuldig aan de smakeloosheid, een theol. candidaat te laten optreden, die één stuk vanze huichelaarij is. Wie kerk en godsdienst aldus beziet, kan ervan weinig goeds voor de vrouw verwachten, maar kan dan ook evenmin met grond voor de vrouw op een nieuwe toekomst hopen. Het is niet zonder reden, dat de moderne zedenroman zoo pessimistisch is. De christen spreekt anders! Dankbaar aanvaardt hij de nieuwe mogelijkheden, die de worsteling der eeuwen en geslachten opent. Maar hij beziet ze onder het licht, dat Gods openbaring er op doet vallen. Voor hem is de ware vrijheid, ook de vrijheid voor de vrouw: gebondenheid aan het Hoogste Gezag.

Het is in hooge mate verontrustend, dat in menige „christelijke“ familie toestanden heerschen, die overkomen met het beeld, dat het besproken boek teekent. De reformatie zal vooral moeten uitgaan van de moeders, die de rechtsgrond van hun gezag en tucht vinden in het Woord van God. Nog altijd zal de vrouw als huisvrouw en moeder de rijkste bevrediging vinden voor haar diepste verlangens en de volste ontplooiing voor haar vrouwelijk wezen. Degenen, die, om wat voor reden ook, tot dit hoogste niet geraken, vinden, dank zij mede de vrouwenbeweging, tal van terreinen waarop zij zich nuttig, ja onmisbaar maken kunnen³⁾. Maar de vrouw, die grijpt naar een vrijheid, die God haar niet gunt, verkracht haar eigen wezen.

Het is ten slotte Christus en Hij alleen. Die de vrouw vrijmaakt en haar geeft de opstanding!

Voorschoten. D. K. WIELENGA Gzn.

PERS-SCHOUW.

„Geen slechte pers“.

De voorzitter van de zg. kerkelijke conferentie der Ned. Geref. Kerken (groep-Gereformeerde), dr. H. C. v. d. Brink, blijkt tevreden over de persantingen, die zich met de conferentie en haar werk bezighouden. Hij vindt, dat men „geen slechte pers“ heeft.

Laat ons eens hooren naar die „goede pers“.

Vóórdat de v. d. Brink op deze wijze zijn tevredenheid uitte, waren reeds deze uitspraken gedaan.

Eerst dr. C. Bouma in „Geref. Kbl. v. Ov. en Drente“:

Daar wordt nu voor de zoveelste maal de leugenachtige voorstelling gegeven, dat de beweging althans mee ontstaan is uit de begeerte naar meer innig beleven van wat wij belijden, naar toeder vroonheid en meer genieten van den verborgen omgang met God.

Dat is in strijd met de waarheid. Met het dorsten naar inniger Godsvrucht heeft de beweging als verschijnsel niets te maken. Dat het verlangen naar beleven, naar verinniging opkomt, is te verstaan. Maar daarvoor behoeft men waarlijk niet bij deze beweging zich aan te sluiten, die niets anders is dan het gevolg van een wetenschappelijke dwaling.

Prof. Grosheide zeide in „N.-H. Kbl.“:

Het is duidelijk, dat men op „niet-Asse“ geen kerk kan bouwen. Over eenige jaren is Assen vergeten, dan zijn er weer andere kwesties, die ons bezig houden. Het geslacht van thans gaat voorbij en straks komen onze kinderen. Meent iemand, dat onze kinderen eens aan hun kinderen de vraag, waarom zij ge geen lid van een Gereformeerde kerk? zullen kunnen beantwoorden met: niet-Asse? Niemand, die het gelooft!

Marnix zegt in „Gron. Kbl.“:

En nu is het mijn en anderer teleurstelling, dat er zoo weinig gripbaars nog is in de verklaring, die zij de wereld inzonden, dat daar zooveel groote beweringen in staan zonder bewijs.

Amandi spreekt zich uit in de „Westl. Kerk“:

Er ligt in dit confereren en in heel dit optreden der uitgetreden nog altijd zoo iets vaags onbegrijpels, negatiefs, dat ge haast niet begrijpen kunt, hoe daarom de broederband door hen moest verbroken, de Kerken moesten in onrust gebracht, en nog de agitatie moet worden voortgezet.

Vervolgens geven we enkele citaten uit de „goede pers“, gelijk zij na dien zich uitsprak. Eerst prof. Bouwman in „De Bazuin“:

Wat zullen wij zeggen van deze verklaring, die een veroordeeling van de Gereformeerde Kerken inhoudt, en die zoo duidelijk blijkt geeft van zelfverheffing en zelfverblindheid? Wij zouden er liefs niets meer van zeggen. Maar het is eisch van waarheid en recht om deze beschuldiging nader onder de oogen te zien.

De „Leeuwarder Kerkbode“, het blad, waarin dr. W. A. v. Es schrijft, zegt:

Het verslag zit vol groote en dikke woorden, waarbij het wel eens niet gemakkelijk is een glimlach te bedwingen.

Hierna volgt een breed gedocumenteerd betoog, dat op deze conclusie uitloopt:

Zoo ziet men dus, dat van al die dikke woorden in het verslag van de bedoelde „kerkelijke conferentie“, als we ze aan een nader onderzoek onderwerpen, al bitter weinig overblijft.

Marnix, opnieuw sprekend in „Gron. Kbl.“ zegt alsnog:

De heeren vergeten één ding. Men kan den grond niet ondergraven, waarop de kerken staan, zonder zelf een grondslag te missen.

Dat ondervinden de revolutionairen ten opzichte van de maatschappij. Zij groeien eerst door hun ondermijning, maar als zij klaar zijn, dan missen zij zelf den bodem, waarop zij moeten staan.

Zoo is het ook met de kerken.

Het oordeel van ds. Milo in de „Almelosche Kbl.“ luidt:

Neen, mijnheeren! Dat zal niet gaan! Gij keert de zaak om. Dat wordt een te profaan tennis spel, een te profaan gekogel met een te hachelijken bal.

In de „Kb. v. d. Geref. Kerk v. Amsterdam-Zuid“ zegt de heer Ehling:

Zoo is dan het aanheffen van zulke leuze verbijsterend.

Maar levens werkt zij vertroebelend.

Zij is onzuiver.

Ze kan opgeheven worden als strijdmiddel tegen elke confessie, tegen elke belijdenis-uitspraak, tegen elke belijdenis-kerk.

En aan het slot:

Gij moet ons brengen een werkelijk belangrijke eigen beginselverklaring, waarvan het meest karakteristieke nu eens niet is, dat ze „zoo voorzichtig gesteld“ is, maar dat er zoo veel positief-eigens in staat. Dan kan misschien (och, laten we toch in alle oprechtheid God bidden, dat het gebeure!) de eenheid komen. Niet „voorzichtigheid“, die feitelijk taktiek is, maar duidelijkheid die oprechtheid is, kan ons samenbrengen.

We zullen hiermee maar besluiten. Het was genoeg om de richting, waarin de kritiek zich beweegt, te bepalen.

„Methodische twijfel“.

Dr. S. O. Los schrijft in de Geref. „Haagsche Kb.“:

De actie die begonnen is met een historisch feit der H. Schrift disputabel te stellen, eindigt met een zekere leervrijheid.

Daaruit blijkt, dat de eisch aan Classis en Synode gesteld om de feiten in Genesis 2 en 3 voor disputabel te verklaren, een beginsel in zich verbergde. Van absolute twijfel aan hetgeen de H. Schrift leert, wil men niet weten, maar wel van de z.g.n. methodische twijfel. Deze methode bestaat hierin, dat men om tot zekerheid te komen moet beginnen met zijn oordeel op te schorten, en dus provisioneel te twijfelen aan iets, dat ons meegedeeld wordt. Het geloof van ons Christenvolk aan de feiten, die de Bijbel mededeelt, wordt voorgesteld als kinderlijk naïef. Men wil gaan rekenen met de resultaten der wetenschap. Wat men dan in den Bijbel zal vinden weet nog niemand. Maar men begint alvast met zijn oordeel op te schorten, en dan met kritisch oog te lezen wat de Bijbelsche schrijvers ons in hun traat van zeggen mededeelen.

Deze twijfel is niet zoo onschuldig, als ze lijkt. Zelfs niet als men haar verbergt achter het woord „disputabel“, dat doet denken aan een debat van geleerden. Ze is het eerst geleerd door Descartes, de vader der rationalisten. Hij leerde, dat ieder mensch vol vooroordeelen zit, die hem verhinderen de waarheid te zien. Als hij daarvan bevrijd is door den methodischen twijfel, is zijn redelijk verstand bekwaam om uit zichzelf de waarheid te bevatten.

Dit is onze fout, wij zijn te dogmatisch. Wij houden te streng vast aan de overgeleverde leer aangaande de H. Schrift. Wij zijn te afkeerig van nadere beginnening over den inhoud des Bijbels bij het licht van de ontdekkingen der wetenschap.

Het uittreden van ds. J. C. Aalders.

In de „Goudsche Kb.“ schreef ds. Scheele een artikel, dat ik niet meer bereiken kan. Beslist afkeurend, maar waardig van toon. In hetzelfde blad, een week later, merkt ds. v. d. Sluis op:

Calvin loont dus aan uit de Schrift, dat afscheiding van een kerk zoo diep gezonken als die van Corinthe, niet geoorloofd zou zijn. Zou hij dan afscheiding van een kerk als van Schoonhoven-Willige-Langerak en van de andere Gereformeerde kerken in Nederland, die niettegenstaande hare gebreken, in veel beter toestand zijn dan de kerk van Corinthe, goedgekeurd hebben? De daad van ds. Aalders gaat dus in tegen hetgeen Calvin heeft geleerd.

Even later:

En zijn nu de kerk van Schoonhoven-Willige-Langerak en de andere gereformeerde kerken in Nederland valsche kerken? Men zal toch niet durven beweren, dat de Synodale Assen hare besluiten als onfeilbare uitspraken gelijk stelt met de Schrift, want dat is in flagranten strijd met de waarheid. Zij heeft uitdrukkelijk verklaard, dat te allen tijde van hare uitspraken beroep mogelijk is op de Heilige Schrift, maar dan moet men ook met gronden komen uit Gods Woord.

Wat dit laatste betreft, moet erkend worden, dat men zeer veel durft. In Hilversum heeft een gezelschap van scheuttrekkers tot belijdende en doopleden (!) een circulaire gezonden, waarin (nota bene: in dezelfde week waarin het uitvoerig rapport over dr. v. Leeuwens gravamen gepubliceerd werd) kalmpjes gezegd wordt: Assen geeft onfeilbare decreten zonder enig bewijs uit Schrift en belijdenis; waarin gefantaseerd wordt, dat men in Amsterdam zijn afgezeten ambtsdragers trouw bleef (!n pertinente onwaarheid, want ze hadden nog niemand); waarin de naam van de Geref. kerken verzwegen, en met een schuldbelijdenis geëindigd wordt...

De Schaafsma zegt in de „Brielsche Kb.“ over ds. Aalders' heengaan:

De uitspraken van Assen hebben geen protesten of gravamina van Schoonhoven's gewezen predikant uitgelokt. Het enige dat de bladen melden is, dat de beginselverklaring van de zich naar men beweert, thans noemde Nederlandsch Gereformeerden hem zoo heeft bekoord, dat hij zich daarmee homogene heeft verklaard, en daarom hals over kop onze kerken heeft verlaten.

Ook deze predikant heeft tijdens zijn opieding geleerd, hoe iemand, ambtsdrager of gemeentelid, zich, als hij bezwaren heeft, heeft te gedragen, en wat de roeping is van de getrouwen in den lande om bij intredende deformatie in de kracht Gods te doen.

Over Karl Barth.

Barth is nog steeds onderwerp van bespreking. Prof. L. Lindeboom zegt in „De Wachter“:

Zelfs in den Ethischen kring wordt, vooral tegen zijn Christologie, gewichtige bedenkingen gezet. In het orgaan der Ethische Vereeniging, „Algemeen weekblad voor Christenden en Cultuur“ van 15 dazer, schrijft Ph. K. in een bespreking van het bovengenoemd boek van Prof. H. over Barth, dat, hoewel het aangemerkt is te waardeeren dan af te breken, hij „ontrouw zou worden aan Hem, Dien ik mijn Heer weet“, indien hij niet volhardde in zijn oppositie tegen Barth: omdat de vraag van Matth. 16:15 ook hier onbeantwoord blijft. Daarom moet hij zich „met alle kracht verzetten tegen elke poging om mij zelf en anderen te scheiden van dien historischen Jezus, aan zijne broeders in alles gelijk, uitgenomen de zonde“.

„Ech zoo nauwgezet en sympathiek tegenover Barth staand lezer als ds. Tromp zegt, dat naar Barth's meening deze Jezus een negatieve grootheid is.“

¹⁾ Zie een artikel van den heer Teeuwen in „Fraternitas“, Juli 1926.

²⁾ Zie het schone boek van Prof. Ravinek over „De Vrouw in de hedendaagsche Maatschappij“.

Ha.
Bil
sch
des
wa
Dr
w
F
str
I
val
wa
ma
I
ee
f
A
loo
nie
zet
2
sta
I
als
nir
I
sch
Jez
Zot
lee
A
mis
A
sch
I
ova
alle
A
hee
F
R
Hai
ma
der
Ova
zoek
niek
orvan
G
wer
Z
op
van
lee
den
spre
die
inpl
hoe
van
mer
t
zon
niet
lijks
van
aan
deze
inze
hep
de
lijkb
kan
Nog
hoore
en a
merkt
M
bijk
de v
„lij
De
deze
Die
ging
fem
zulle
of t
loov
tus
lijke
met
kom
Prof
schrijft
lijk de
70
schri
word
Chri
geeri
sche
weet
mijn
Even

wijfel".
de Kb.":
risch felt
met een

n Synode
or dispu-
terbergde.
rift leert,
n. metho-
d. dat men
met zijn
d te twij-
let geloof
de Bijbel
tafel. Men
stenschap.
weet nog
zijn oor-
g te lezen
trant van

ze lijkt
het woord
bevat van
Descartes,
er mensch
de waar-
door den
bekwaam

Wij hou-
leer aan-
n nadere
het licht

Valdera-
en artikel,
end, maar
teer later,

at afschei-
die van
d dan af-
en-Willige-
de kerken
gebreken
a Corinthie,
alders gaat

Villige-Lau-
in Neder-
dijl dur-
sen bare
spraken
t dat is
heid. Zij
nt te al-
ep moge
ar dan
men uit

n, dat men-
schap van
en (1) een
n dezelfde
r v. Leeu-
jes gezegd
ouder enig
efantaseert
ten ambts-
heid, want
an de Geel-
dijenis ge-

wer de Aan-

n protesten
n predikant
n is, dat de
n beweert,
erden hem
homogene
p onze ker-

pleiding ge-
ntelid, zich,
en wat de
nde om bij
is te doen.

rl Barth,
eking. Prof.

ooral tegen
euit. In het
en weekblad
ezet, schrijft
vengenoemd
vel het aan-
breken, hij
c mijn Heer
in oppositie

10:15 ook
ij zich, met
om mij zelf
orischen
uitgenomen

enover Barth
aar Barth's
oetheid is."

Barth's leerling Otto Fricke schrijft, onder „volle Billigung (goedkeuring) van Barth, dat de historische Jezus een „irrische Wirklichkeit" is, die wij des te meer moeten prijs geven, naarmate zij ons waardevoller geworden is."

De H. Knaajan zegt in de „Uit. Kb.":

Voor Barth is God de groote Onbekende. Hij is een neo Kantiaan. Barth leert de volstrekte onkenbaarheid Gods.

Daarom moet de Kerk deemoedig genoeg zijn om van Kant te leeren, die volgens Barth het heel wat beter weet dan menig zoogenaamd religieus man.

Daarom citeert Barth Kant en Kierkegaard (ook een neo-Kantiaan) telkens met groote voorliefde.

Geloofst Karl Barth de geschiedenis van den val? Ganschelijk niet. Tegen den val als historisch feit heeft hij een ernstig bezwaar.

Waarom bestond volgens hem aanvankelijk de zonde-loosheid van den mensch? Hierin, dat de mensch niet wist, dat hij mensch was.

Nu weet de mensch dit wel. Hij weet nu, dat hij iets is naast God.

Zoo is er een dualisme, een Zwaarteitsleven, ontstaan. Hoe denkt Barth over Jezus?

Bij Jezus moeten we, omdat Hij eindelijk is, evenals bij elken mensch zonde aannemen. Jezus is niet zondeloos.

De historische Jezus staat volgens Barth in de scherpste tegenstelling met den Christus Gods. Want Jezus, de historische Jezus, is niet de Christus, de Zone Gods.

Natuurlijk, als ge professor Haitjema gelooven wilt, leert Barth dit alles niet.

Volgens Dr Haitjema zijn het altegaar bedroevende misverstanden van Barth's theologie.

Voortdurend staat prof. Haitjema gereed om met zijn schik Barth tegen al deze misverstanden te dekken.

Dezelfde man, die zoo scherp, zoo rhynd-scherp over Assen schrijven kan, vergeeft Karl Barth schier alles.

Wie maar iets kwaads van Barth durft zeggen, heeft dezen niet begrepen.

En wel moet Barth, die reeds eenmaal heel zijn Römerbrief heeft omgewerkt, ook volgens prof. Haitjema dezen opnieuw in den smeltoven werpen, maar niettemin zingt hij voortdurend den lof van dezen grooten en machtigen Karl Barth.

De aapmensch.

Over den aapmensch is al veel geschreven. Thans zoekt men naar hem. Dr P. v. Dijk zegt in zijn kroniek (in het „Geref. Theol. Tijdschr.") het volgende ervan:

Gevoelsargumenten zijn ook niet geheel te verwerpen.

Zeer aangenaam werden we in de maand September op dit gebied van gevoelsargumenten verrast door een verontwaardigde beschouwing van Prof. Storm van Leeuwen (die we vonden in „De Telegraaf" onder den sprekenden titel „Science sans conscience"). Hij spreekt zijn afkeuring uit over de proef van Voronoff die een menschelijk ovarium op een apin heeft durven implanten en nu een levende vrucht verwacht. Hij noemt Voronoff's experiment een slag in het gezicht van de menscheid, en wijst er op, dat zulk experimenteren verboden moest worden.

't Is ook schandelijk wat hier gebeurde. En we zouden het in onze Kroniek niet eens noemen wanneer niet in het experiment van Voronoff ten gruwelijkste bleek welk zedelijk gevaar de consequentie van de mechanische wereldverklaring brengt; en uit den cri de conscience van Prof. Storm van Leeuwen deze waarheid dat wetenschap gelukkig naar veler inzicht wel degelijk moet gebonden zijn aan een bepaalde levensbeschouwing; gelijk de stichters van de V. U. het betoogd hebben, dat cultuur van zedelijkheid, natuurwetenschap van religie niet straffeloos kan worden losgemaakt.

„Heel Israël".

Nog steeds is voor christenen en wie hen wel gaarne hooren, de uitspraak van Rom. 11:26 een moeilijkheid: „en alzoo zal geheel Israël zalig worden". Dr Los merkt op in de „Geref. Kb. v. Den Haag":

Men kan het woordje „alzoo" opvatten als daarna, blijkens Hand. 20 vrs 11, maar gewoonlijk ziet het op de wijze van doen zooals blijkt uit 1 Cor. 11 vs. 28: „hij ete alzoo van het brood."

De zaligheid van gansch Israël geschiedt dus op deze wijze, dat de volheid der Heidenen zal ingaan. Die volheid wordt bereikt tijdens de zware vervolgingen van den Antichrist, die niet alleen het Christendom, maar alle godsdiensten zal verbieden. Dan zullen de Joden kleur moeten bekennen. Zij zullen of Gods Woord moeten verwerpen, of met de geloovigen der laatste dagen de versmaadheid van Christus moeten dragen. Bij dien strijd zullen vele natuurlijke takken, dat zijn Joden, niet achterblijven, maar met de Kerk uit de Heidenen Christus bij Zijn wederkomst het Hosanna toeroepen.

De Christus der „modernen".

Prof. Oort, de bekende „moderne" hoogleraar, schrijft in „Kerk en Volk" iets over den Christus gelijk de „moderne" prediking hem voorstelt. We lezen:

ook mij hindert gedurig de manier waarop in geschriften van modernen over Christus gesproken wordt. Wat is die „kosmische" of „metafysische" Christus anders dan een in een schijnbaar wijsgeurig kleed gehulde Roomsche en oud-Protestantische Godszoen? Hij betekent voor ons — neen, ik weet niet wat in anderer gemoed omgaat — voor mijn godsdienstig leven niets.

Even later:

De meeste godsdienstige menschen denken niet veel na over wat zij gelooven, geven zich althans geen rekenschap van de woorden waarin het gekleed wordt; de overlevering heeft daarin een groote macht. In hen nu die bij hunne godsdienstoefeningen de oude kerkzangen gebruiken — en dat moesten de meesten doen — wordt de vereering van Jezus naast die van God daardoor sterk aangekweekt; doch ook in de liederen van den N. P. B. neemt „de trouwe vriend", „de groote meester", „s werelds hoogst verlangen en stervelings zaligst goed" soms de plaats in die alleen aan God toekomt. Dit kan niet dan langzaam uitslijten, en het zou dwaas zijn zich daar aan te stooten. Maar aanstootelijk is het — en dit is het waarop Bakels wijst — dat vrijzinnige predikers met die Christusfiguur schermen. Dat is een onwaarheid. En die is heilloos.

„A politieke prediking".

Lezers, die geen grieksch kennen, mogen weten, dat „A-politiek" beteekent: politiekloos.

Tusschen prof. Heering en D. Hans is een debat, dat velen interesseeren zal, loopende. Uit „De Hervorming" neem ik iets ervan over. D. Hans schrijft:

Ik wensch geen a-sociale, maar a-politieke religie, ik wensch de religie niet „buiten de sociale gedachte", maar buiten de partij-politieke gedachte te plaatsen. Waar heb ik gezegd, dat Prof. Heering niet mag spreken tegen „het gevloekt bedrijf" van den oorlog? Waar, dat het verkeerd is te betoogen „dat oorlogs-bedrijf en christendom onverenigbaar zijn"? Ik heb uitdrukkelijk toegegeven, dat naar mijn opvatting zulk een prediking met een beroep op het Evangelie zelf onmiddellijk te verdedigen valt.

Maar: ik ben en ik blijf gekant tegen het partij kiezen op den kansel over zuiver-politieke zaken.

Een betoog, dat de wereld en haar leiders, in naam van het Christendom, moeten aansturen op algemeene ontwapening om den oorlog onmogelijk te maken, een betoog zelfs, dat als middel daartoe de dienstplicht moet verdwijnen, acht ik in beginsel van den kansel geenszins misplaatst. Zoodra echter die algemeene eischen zich gaan tonen in een politieke vorm (b.v. nationale ontwapening of nationale dienstplicht-afschaffing) moet de kerk geen partij kiezen. Vraagt Prof. Heering, of de predikant zich dan zijn gedragslijn moet laten voorschrijven door de politieke partijen, dan antwoord ik, dat dit een kwestie van opvatting is. De gedragslijn wordt bepaald door de ontwikkeling der gebeurtenissen, en als die ontwikkeling een bepaald punt tot een felle partij-politieke strijdzaak heeft gemaakt, moet het van den kansel worden geweerd.

Algemeen kiesrecht, staatspensioen, medezagenschap: al deze dingen — en nog vele andere — kunnen desnoods op de basis van een geestelijke beschouwing worden geplaatst en dus worden gepredikt, volgens de theorie van den hoogleraar. Op het standpunt van Prof. Heering is er eenvoudig geen grens meer. Men komt van het een in het ander. Dan kan ook de eene predikant een pro-betoog houden, en de andere (met evenveel overtuiging) een contra-speech. Ben ik dan niet aan den volgenden kant, wanneer ik geen pro-politieke of contra-politieke, maar a-politieke prediking wil?

Juist omdat prof. Heering de man is die een brochure schreef over „De tijden roepen" is het dispuut voor ons van beteekenis. De stem van Hans is een moderne stem, maar de handen zijn orthodoxe handen.

Hervormingslied.

Hoe weinig van de kerkhervorming, pas weer heridacht, overblijft bij de „moderneren", leert onderstaand vers uit een preek, ter gelachenis van de kerkhervorming afgedrukt in het weekblad „De Hervorming".

„Helpt elkaar dan, licht naar boven
volgen naar 't beloofde land,
Helpt d'onzicht'len geest gelooven,
Anders wordt ge als verstoven
windgedreven doelloos zand.

Ziet tezaam naar 't sterreluchten,
waar Uw zwervensziel dan poost,
Hoor naar 'tenkel klaar berichten,
dat uit duister op komt lichten:
Voelt de liefde, die vertroost.

Leidt Uw leven naar den zegen,
die der menscheid deel zal zijn,
Als zij langs gebogen wegen
langzaam, moelijk is gestegen,
En elk mensch echt Mensch kan zijn."

O, Luther, o Calvijn!

Jonge muizen.

Waarschijnlijk zijn er ook onder de lezers van „De Reformatie", die zich interesseeren voor onderstaand poem uit „De Hervorming".

In 't vogelhuis een glazen woon,
Gevuld met moederhuizen; en tal van heele jonge
Krielen daar dooreen. Zij zoeken voedsel met
hun nog dichte oogen,
En ik sta dit aan te zien, over het glazen huis
gebogen —

Natuur, wat zijt ge schoon!
Is van dat rose beestje zij de moeder,
Die met nervens getril zicht zachtkens voortbeweegt,
om niet te kwetsen
Het jonge wezentje, dat, vingerpootjes strekkend,
teer en blind
Zoekt instinctief, totdat 't uit duist're wereld voeding
vindt.

Als gaf het een Albehoeder?
Misschien was dat de moeder niet,
Wel is zij moedermuiz; zij voelt te kunnen leven
[wat leven wil,

Als de andren. Zij gaven saam het leven aan
[t'groeppje jong gebroed,
En al wat vraagt om spijziging, door moederschap
[gevoed.

Anders dan men bij menschen ziet.

Een dokter ziet mij aan en spreekt:
„Hier in deez' groote stad, waar sociaal belang ons
[roept te helpen

Wat vroeger stierf, omdat gemeenschap nu die liefde
[taak aanvaardt, waar middelen ontbreken.

En zoo dus menig kinderleven wordt gespaard,
Wordt door mij eigenlijk gekweekt
Ellende. Die houdt ik mee in stand;

Nu „alles ook maar" leven blijft, wijzen de
[statistieken een te veel!

Wat vroeger niet kon leven, en 't jonge oog voor
[eeuwig sloot,

Heeft natuurnoodwendig, de levenskans voor anderen
[vergroot —

Zoo spreekt het koud verstand.

Zie ik het goed? Dwingt een teveel aan menschen
[Ertoe, dat velen uit de kooi, bestemd zijn voor de
[tuilen,

Sperwer of torenvalk? Maar als het menscheukind,
Zooals het Christendom ons leert, Gods kind is,
[openbaring

Van 't heilige, dat in het Zijn gestalte vindt,
En door den geest bestemd tot hooger scheppings-
[vormen —

Is het dan waan, als wij het goddelijke wenschen
Te zien in al wat leeft? Zijn voor ons kooien normen,
Die slechts een luttel aantal schepselen gedogen?
Of is dit laatste schijn, en zal het glaswerk breken
Als komende geslachten zich wringen uit beklemming,
Waar in 't waarachtig leven kwijnt, en met de daad
[beoogen

Een menscheukind vrij, maar haar bestemming?

Het vers is van J. E. Post.

K. S.

SYNODE TE ASSEN.

Zitting van Donderdag.

De zitting werd heropend met het zingen van het derde vers van het gebed des Heeren, waarna de praeses vooringing in gebed.

Appel-nominaal werd gehouden, de acta vastgesteld.

De W. Verhoef, van Zeist, rapporteerde namens de deputaten Synodi voor de classis Breukelen, waarbij hij allereerst voorlaas het rapport van Dr H. Knaajan omtrent de gebeurtenissen in de classis Breukelen.

Het rapport werd geleid in handen van de Kerkelijke Commissie.

De Synode ging hierop in Comité-Generaal.

's Avonds te negen uur werd de zitting heropend.

De Acta van de morgenzitting werden gelezen en goedgekeurd.

De W. L. Mile van Almelo rapporteerde namens de Kerkelijke commissie over de rapporten van de deputaten Synodi in de zaken De Vermaat en De Smelik.

Wat de eerste zaak betreft stelde de commissie voor: de handelingen der deputaten tot dusverre goed te keuren en hun op te dragen, in dezen ook eerder de keek van Maktum o.a. en de Classis Beldard van advies te dienen; en tevens dezelfde deputaten tot advies te maatsigen, indien nog andere kerken of classen in Friesland dit mochten begeeren.

Conform besloten.

Wat de rapporten over de zaak De Smelik betreft, stelde de commissie voor:

de handelingen van Dr H. Knaajan en Dr W. Verhoef goed te keuren en hen onder dankzegging te déchargeeren.

Conform besloten.

De praeses bracht dank aan de commissie voor haar rapport en aan de deputaten voor hun arbeid.

De C. W. J. van Lummel van Zuidland, rapporteerde namens dezelfde commissie over de zaak De van Duin.

Dit rapport komt tot de volgende conclusies:

De Synode, behoort de mededeelingen der Classis Haarlem en van de kerkeraden van Haarlemmermeer O. Z. en van Halfweg aangaande de latere verklaring, die Dr van Duin op de vergaderingen van den kerkeraad en der Classis heeft afgelegd, is van oordeel, dat daarin genoegzame reden is, om de schorsing van Dr W. E. van Duin te doen voortduren, wijl uit de verklaring blijkt, dat Dr van Duin zich niet wil conformeren met de beslissing der Generale Synode inzake Genesis 2 en 3, weshalve de Synode zeer tot haar leedwezen moet terugkomen op haar advies aan de classis Haarlem om de schorsing van Dr W. E. van Duin niet te doen voortduren, en van dit besluit der Synode kennis geeft aan de Classis Haarlem en aan de kerkeraden van Haarlemmermeer O. Z. en van Halfweg.

Conform besloten.

De praeses bracht dank aan de deputaten-Synodi voor den werkelijk moeizamen arbeid, dien zij hadden te verrichten.

Prof. Dr G. Ch. Aalders van Hilversum rapporteerde hierop namens de dogmatische commissie over het gravamen van Dr N. D. van Leeuwen.

Het uitvoerig rapport komt tot de volgende conclusies:

a. de Synode verklaart het gravamen van Dr van Leeuwen, wijl de daarvoor door dezen aangevoerde gronden uit de Heilige Schrift en de belijdenis niet steekhoudend zijn, ongegrond, en ziet daarin geen reden om de door haar gedane uitspraak, voorkomende in art. 149 harer acta, te herzien; b. zij vertrouwt, dat Dr van Leeuwen de ongenoegzaamheid en onhoudbaarheid zijner gronden erkennende, zijn gravamen zal terugnemen, en haar sub a genoemde uitspraak in haar geheel zal aanvaarden, en ten grondslag leggen aan wat hij in dezen zal leeren;

c. zij acht zich echter verplicht niet te spreken, dat in zijn uiteenzetting, met name, waar hij handelt over het verband tusschen de eerste hoofdstukken van Genesis en buiten-Bijbelsche verhalen, verschillende uitdrukkingen voorkomen, zooals o.a. op bladz. 10 en 11 in het rapport der commissie is aangewezen, waarover hij zich nader dient te verklaren; d. zij besluit van deze conclusies en van dit rapport mededeeling te doen aan Dr van Leeuwen en den kerkeraad van Harkema-Opeinde; alsmede aan de classis Drachten, op dat deze nader met hem handele.

Het rapport met haar conclusies was geteekend door Dr W. A. van Es, Prof. Dr A. G. Honig, Prof. Dr J. Ridderbos en Prof. Dr G. Ch. Aalders.

De conclusies werden aangenomen.

De praeses bracht aan den rapporteur en de commissie dank voor dit zoo schitterend rapport.

Prof. Dr Ridderbos gaf in overweging, waar Dr van Leeuwen zijn gravamen in druk deed verschijnen, ook dit rapport afzonderlijk te publiceren.